

**Gemeenteraden en Provinciale Staten deelnemers
Omgevingsdienst Noord-Holland Noord**

Kenmerknummer :
Opsteller : S.Chin/ D. van der Kolk
Onderwerp : Ontwikkeling robuustheid Omgevingsdienst Noord-Holland Noord in het kader van de versterking van het VTH-stelsel
bijlagen: Plan van Aanpak Robuustheid en Infographic
Datum : 10 juli 2024

Geachte raads- en statenleden,

In de kadernota 2025 van de Omgevingsdienst Noord Holland-Noord (OD NHN) stond onder 'nieuw beleid' een PM-post opgenomen in het kader van de robuustheidscriteria en het visitatierapport vanuit het Interbestuurlijk Programma VTH. Op 27 juni 2024 is het daarmee samenhangende Plan van aanpak Robuustheidscriteria na diverse constructieve sessies met het algemeen bestuur op 27 juni in het algemeen bestuur aangenomen. Dit besluit heeft voor 2025 geen financiële gevolgen en daarom ziet u de post niet meer terug in de vastgestelde begroting. Wel zult u deze terugzien in de Kadernota 2026 en verder. Via deze weg willen wij u hierover graag tussentijds informeren.

Op 27 juni 2024 heeft het algemeen bestuur van de OD NHN het Plan van aanpak 'Robuustheid' unaniem aangenomen. Dit plan heeft tot doel om de OD NHN klaar te maken om de enorme huidige - en toekomstige maatschappelijke opgaven binnen de gemeenten en de provincie Noord-Holland het hoofd te bieden, waaronder onder meer bijvoorbeeld de woningbouwopgave. Daarnaast heeft het plan tot doel om te voldoen aan de landelijk vastgestelde criteria voor robuuste omgevingsdiensten en te werken aan de aanbevelingen voortkomend uit het Visitatierapport 2023.

De maatschappelijke opgaven

De regio Noord-Holland Noord staat de komende jaren voor een flinke opgave: er moeten woningen bijkomen, de overstap naar duurzame energie moet gemaakt, en de stikstofuitstoot moet omlaag. Hele sectoren, bijvoorbeeld de agrarische, moeten in dit kader ondersteund worden om deze transitie mogelijk te maken. Daarbovenop speelt problematiek rond de zeer zorgwekkende stoffen als PFAS, een verslechterende waterkwaliteit en een groeiend aantal drugsafvaldumpingen. Onze leefomgeving wordt continu aan alle kanten bedreigd.

Daarin speelt de omgevingsdienst een belangrijke rol. De omgevingsdienst adviseert gemeenten (en provincie) over milieu-, klimaat-, duurzaamheid- en natuuraspecten, maakt initiatieven mede mogelijk door in de vergunningverlening te kijken hoe iets binnen de wettelijke kaders wel kan, én ervoor te zorgen - via toezicht en handhaving - dat onze leefomgeving veilig, duurzaam en gezond blijft.

De omgevingsdienst is een belangrijke schakel in diverse maatschappelijke opgaven. Om u wat voorbeelden te geven:

1. *Energietransitie*

Via de Uitvoerings-en handhavingsstrategie zet OD NHN in op de besparing van energie en water, en op de inzet op hernieuwbare energie, onder meer door de regionale energiestrategieën. Inclusief de daarvoor benodigde aanpassingen in de energie-infrastructuur. We helpen bijvoorbeeld netcongestie mede oplossen door vroegtijdig in overleg te gaan, mee te denken en knelpunten op milieu- en natuurgebied te signaleren, zodat het vergunningenproces zo vlot mogelijk kan verlopen. Ook helpen we gemeenten bijvoorbeeld bij het opstellen van beleid rondom kleine windturbines of adviseren over omgevingsveiligheid en geluid bij plannen voor buurtbatterijen. Voor diverse gemeenten vervullen we bovendien een trekkende en adviserende rol bij het project Gluren bij duurzame burens, waarbij we inwoners informeren en stimuleren om te verduurzamen. Daarnaast verzorgen we voor de uitvoering van subsidieregelingen en duurzaamheidsleningen. Bedrijven stimuleren we bovendien om energie te besparen door uitvoering te geven aan het Energiebesparingsakkoord Noord-Holland bedrijven.

2. *Landbouwtransitie*: inzet om op duurzame wijze landbouw te bedrijven.

Kringlooplandbouw en biograndstoffen. OD NHN is aanjager en coördinator voor een samenwerking op agrarisch gebied met ondernemers, op vier programmalijnen; teelt voor de bouw, plasticvrije landbouw, mestkringloop sluiten en natuur- en klimaatadaptieve landbouw. De OD heeft bijvoorbeeld een pilot voor drijfmest uitgevoerd om te kijken of uitstoot van methaan en stikstof gereduceerd kan worden en zo PAS-melders geholpen kunnen worden. Landelijk werkt de OD NHN ook actief mee aan projecten en processen om circulaire bouwstenen op te leveren die bijdragen aan het nieuwe VTH-stelsel. Waaronder het landelijk inventariseren van welke experimenten en pilots er zijn gedaan binnen o.a. de agrarische sector, wat de resultaten en geleerde lessen zijn, en of die resultaten gevalideerd kunnen worden. Deze zijn vervolgens in een handreiking beschikbaar gekomen voor andere omgevingsdiensten.

3. *Woningbouwopgave*: inzet op uitbreiding van de woningvoorraad op duurzame wijze.

Vanuit onze brede expertise geven we o.m. advies bij grootschalige gebiedsontwikkelingsprojecten, ruimtelijke- en bouwprojecten. Via een omgevingsscan en omgevingsanalyse brengen we milieuaspecten (bijv. bodem, geluid, omgevingsveiligheid, verduurzaming en natuur) in de bestaande situatie in kaart en geven we aan waar kansen en belemmeringen liggen. We zorgen er zo voor dat bestuurders een afgewogen besluit kunnen nemen. En maatregelen of aanpassingen aan plannen worden geïdentificeerd om hinder bij voorbaat weg te nemen, zodat toekomstige bewoners veilig en gezond kunnen wonen.

4. *Klimaatadaptatie*: we plegen inzet op de klimaatopgave, in navolging van onder meer de Klimaatwet, het Klimaatplan 2021-2030 en de provinciale omgevingsvisie.

De omgevingsdienst verzorgt in dit kader voor diverse gemeenten de subsidieverstrekking voor klimaatadaptieve maatregelen, waarbij inwoners bijvoorbeeld tegels vervangen voor groen.

5. *Vervanging van infrastructuur*: in stand houden en verbeteren van verkeer en vervoer.

Bij gebiedsontwikkelingsprojecten voor verbetering van de bereikbaarheid kan de omgevingsdienst een omgevingsanalyse uitvoeren die knelpunten in kaart brengt rondom geluid, omgevingsveiligheid en natuur. De gemeente kan hierdoor maatregelen treffen om hinder weg te nemen of juist ervoor kiezen een weg te verleggen naar andere route.

6. *Circulaire economie*: zowel afvalpreventie, als inzet op duurzaam grondstoffengebruik, grondstof- en materiaalkringlopen waarbij het verminderen van de milieu-impact voorop staat.

OD NHN vervult een belangrijke coördinerende rol in het samenwerkingsverband Circulair Westfriesland, waarin bedrijven en overheden samenwerken om ondernemers en organisaties te helpen om circulair te ondernemen. We hebben in dit verband een Biobased Bouw InnovatieHUB opgezet, pilots met drijfmest gecoördineerd en hebben een routekaart Circulaire Zorg 2030 opgeleverd. Ook werken we aan de Green Deal circulaire bouwmaterialen en Green Deal Zorg. Zo werken we eraan om binnen een aantal belangrijke sectoren de hoeveelheid afval te verminderen en circulariteit te bevorderen.

Samenwerking met partners

Op veel fronten werken wij samen met partners. Naast ambtelijke samenwerking met collega's bij onze deelnemers, werken we sinds 2018 gestructureerd samen met de andere omgevingsdiensten in Noord-Holland, momenteel op de onderwerpen: waterstof, stikstof, bodemenergiesystemen, bedrijfsvoering, voorbereiding Omgevingswet, circulaire economie, indirecte lozingen, Uitvoerings- en handavingsstrategie (U&H), milieucriminaliteit, asbest afvalstromen, bodem afvalstromen, datasystemen en energiebesparing. Los van deze inhoudelijke regionale samenwerking is de OD NHN actief op landelijk niveau binnen de Vakberaden van Omgevingsdienst NL. Ontwikkelingen zoals het houden van toezicht door middel van drones is één van de gevolgen van deze landelijke samenwerking. Dit laatste heeft een nieuwe dynamiek gebracht in de mogelijkheden om toezicht te houden en te handhaven, ook in de samenwerking met de ketenpartners, zoals de politie en het Openbaar Ministerie. Daarnaast vindt regelmatig afstemming en samenwerking plaats op dossierniveau met partners als de Veiligheidsregio, de GGD, het hoogheemraadschap, milieu- en natuurorganisaties, wild- en faunabeheereenheden e.d.

Plan van aanpak robuustheid

De noodzaak om te komen tot een plan van aanpak vloeit voort uit de genoemde maatschappelijke opgaven en het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH dat vanuit de VNG, IPO en een drietal ministeries is geïnitieerd. Het IBP VTH is opgezet naar aanleiding van het rapport 'Om de Leefomgeving' dat in maart 2021 opgeleverd is door de commissie Van Aartsen. Dit rapport richtte zich op de stevigheid van, en de samenwerking tussen, de verschillende diensten in het VTH-domein, meer specifiek gericht op de omgevingsdiensten. Daarmee legde de commissie bloot dat de organisaties niet alleen zeer divers zijn, maar ook de opgedragen taken ternauwernood aan kunnen. Daarmee is de toekomstbestendigheid, het kunnen anticiperen op én meebewegen met de veelheid aan maatschappelijke uitdagingen in het fysieke (milieu-)domein, een grote uitdaging. Als reactie op de aanbevelingen uit dit rapport werd in juli 2022 het interbestuurlijk programma VTH (IBP VTH) in het leven geroepen. Dit programma wordt gedragen door het Rijk, de VNG en het IPO, met Omgevingsdienst NL als agenda/adviserend lid. De staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) is de stelselhouder van het interbestuurlijk programma VTH en daarmee penvoerder van het programma.

Eén van de onderdelen van het programma betreft de robuustheid van de omgevingsdiensten (pijler 1). In het programma is een toetsingskader met robuustheidscriteria geïntroduceerd waaraan omgevingsdiensten dienen te voldoen. In opdracht van de staatssecretaris van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het bestuurlijk overleg van het interbestuurlijke programma VTH, dienen alle 29 omgevingsdiensten vóór 1 april 2026 te voldoen aan de vastgestelde robuustheidscriteria.

De OD NHN voldoet nog niet aan alle criteria en moet daarom een plan van aanpak indienen bij de stelselverantwoordelijke staatssecretaris. In dit plan moet worden uiteengezet op welke wijze de omgevingsdienst alsnog vóór 1 april 2026 aan de criteria gaat voldoen om toekomstbestendig te zijn.

Om te bepalen op welke vlakken de omgevingsdienst zich moet ontwikkelen t.b.v. de maatschappelijke opgaven zijn o.a. de uitkomsten van het ingevulde toetsingskader IBT VTH en de aanbevelingen van de visitatiecommissie 2023 ter harte genomen. De benodigde ontwikkeling is in lijn met de ontwikkeling die de omgevingsdienst de afgelopen jaren al getracht heeft om in te zetten middels voorstellen in de kadernota m.b.t. o.a. data-analyse, opleiding en recruitment. In die zin bevestigen het IBP VTH toetsingskader en de aanbevelingen van de visitatiecommissie de

noodzaak van de ontwikkeling van de omgevingsdienst naar een robuustere organisatie op o.a. die vlakken.

Op het moment van schrijven van deze raadsbrief is de OD NHN een van de laatste van de 26 omgevingsdiensten die een plan van aanpak indient, de deadline was 1 april 2024. Reden hiervoor is dat de strakke deadline van het IBP VTH de zorgvuldigheid van een gedragen bestuurlijk besluit niet ten goede kwam. Dit met name gezien de financiële opgave van de deelnemers.

Financiële uitdaging

Op basis van het plan van aanpak is een structurele investering nodig (€ 1,7 mln.) terwijl tegelijkertijd diverse gemeenten gemeenschappelijke regelingen oproepen, direct of in algemene zin, om te komen met bezuinigingsvoorstellen, gezien de aankomende financiële situatie bij diverse gemeenten. Het belang van een stevige en robuuste omgevingsdienst wordt door het algemeen bestuur onderschreven, maar tegelijkertijd blijft de financiële haalbaarheid een punt van aandacht. Daarom initieert het algemeen bestuur een gesprek met het Rijk over een structurele rijksbijdrage en heeft zij aan de omgevingsdienst de opdracht gegeven om een efficiency onderzoek uit te laten voeren. In hoeverre deze initiatieven structurele dekking gaan opleveren, is niet met zekerheid te zeggen. Het mogelijk niet kunnen realiseren van de financiële dekking en daarmee het (tijdig) kunnen uitrollen van het plan van aanpak zou kunnen betekenen dat het Rijk ingrijpt in het kader van de gewenste robuustheid.

In de winter van 2023/ 2024 heeft de OD NHN doorgerekend welke investeringen nodig zijn om aan de criteria van het IBP VTH toetsingskader te kunnen voldoen. Het resultaat van deze berekening heeft op 20 maart in het algemeen bestuur geresulteerd in een bestuurlijk verzoek om een 'kostenneutraal scenario' voor te leggen. Dit kostenneutrale scenario is aan de orde geweest in een ingelaste bestuursvergadering op 5 juni.

Tijdens deze vergadering is duidelijk geworden dat de leden van het algemeen bestuur het uitvoeren van een dergelijk scenario onwenselijk vinden. Een reden daarvoor was dat de voorstellen bezuinigingen bevatten op de uitvoering van niet-wettelijke diensten en producten die de OD NHN uitvoert op verzoek van individuele deelnemers. Deze taken zouden vervolgens echter nog steeds door de eigen gemeentelijke organisatie uitgevoerd moeten worden. Dit zou slechts tot een verschuiving van de financiële last leiden. Ook is gekeken naar het verlagen van de kwaliteit van de uitvoering van de diensten van de OD NHN. De daarbij geformuleerde risico's leidden ook tot ongewenste resultaten: om de organisatie robuuster te maken, zou dit de OD NHN juist in de uitvoering van haar taken *minder* robuust maken. Concluderend viel de mogelijkheid om 'kostenneutraal' de extra investering te realiseren, weg.

In vervolg hierop is het algemeen bestuur op 27 juni – opnieuw ingelast - twee besluiten voorgelegd. Eén besluit betrof het inhoudelijke Plan van Aanpak Robuustheid dat met unanieme stemmen is aangenomen. Een tweede besluit betrof de financiële dekking hiervan. Dat werd, na herziening, ook met unanieme stemmen aangenomen. Over de dekking is afgesproken dat in eerste instantie wordt geprobeerd om deze te realiseren via een verhoging van de Rijksbijdrage. Hierover zal op korte termijn een gesprek met de Staatssecretaris van het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat worden aangevraagd. Daarnaast zal aanvullend op het Plan van Aanpak een onafhankelijk efficiencyonderzoek plaatsvinden in 2024/ 2025. Mogelijke structurele financiële voordelen als gevolg daarvan, zullen ook worden ingezet ter dekking. Tenslotte is afgesproken om de komende jaren alle voorkomende incidentele meevallers in de begroting van OD NHN in te zetten ter dekking van het Plan van Aanpak Robuustheid.

De effecten van bovengenoemde maatregelen om tot financiële dekking van het plan van aanpak robuustheid te komen, zullen via het reguliere P&C-proces worden geëxpliciteerd. We zijn ons terdege bewust van de financiële situatie van onze gemeentelijke deelnemers. In de afgelopen periode is ons via verschillende wegen verzocht om alvast na te denken over een mogelijke bijdrage van de OD NH aan de financiële opgave van individuele gemeenten. Deze verzoeken zijn via de Regietafel samengekomen in het verzoek aan alle Gemeenschappelijke Regelingen om in de

Kadernota 2026 een tweetal bezuinigingsscenario's op te nemen met als doel de bijdrage van deelnemers te verlagen. Gegeven bovenstaande financiële uitdagingen om de dekking van de vereiste doorontwikkeling van de OD NHN zelf te realiseren, zal het algemeen bestuur aan dit verzoek niet tegemoet komen.

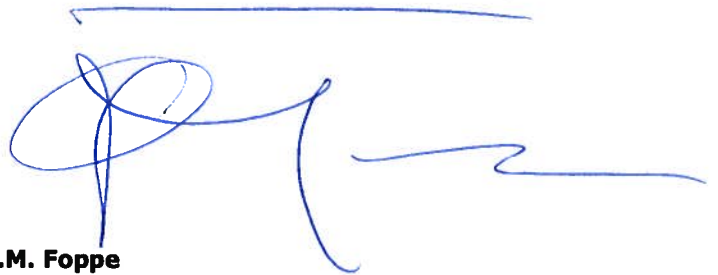
Tot slot

Indien u behoefte heeft aan meer informatie dan komt de OD NHN graag bij u langs in de gemeenteraden en Provinciale Staten. De toelichting op de kadernota 2026 deze winter is het eerste natuurlijke moment voor de gemeentes, maar de OD NHN kan desgewenst op een eerder moment met u in gesprek gaan.

Hoogachtend,

L.Hj. Voskuil
Voorzitter Dagelijks Bestuur OD NHN

Q.M. Foppe
Directeur Omgevingsdienst Noord-Holland Noord

